

מהר"ל על התורה

עש"ק פ' שמיני, תשפ"ד

1. ויהי ביום השמיני: בנין המשכן כבריאה חדשה מעל הטבע

פרשת שמיני (ויקרא ט:א) – ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל

גמרא שבת צט. – ונראין קרסין בלולאות ככוכבים ברקיע.¹

חידושי אגדות למהר"ל שבת דף צח עמוד ב

... משום שמעשה משכן דכתיב (ויקרא ט') ויהי ביום השמיני, הויה בפני עצמה דומה אל הוית עולם, והויה זאת של משכן למעלה מן הויות העולם כי לכך כתיב במשכן ביום השמיני שהוא למעלה ממעשה בראשית שהיה בשבעת ימים וכלל אמרו ז"ל במדרש (במד"ר פי"ב) שקול מעשה [משכן] כמו מעשה שמים וארץ כתיב הכא ויהי ביום השמיני וכתוב התם ויהי ערב ויהי בוקר. כלל הדבר מעשה משכן הויה בפני עצמה למעלה מהוית מעשה בראשית מתיחס לו דומה לו כמו שבארנו בפרשת שמיני, וזה מה שאמרו כאן נראים לולאות במשכן ככוכבים ברקיע, ר"ל כי דומים מעשה משכן אל מעשה שמים וארץ.

פחד יצחק – שבת (קונטרס רשימות, א')

ג. חנה האט געזאגט "אין צור כאלקינ", שטייט אין חז"ל "אין צייר כאלקינ. בשר ודם עושה צורה ואין בה רוח חיים, והקב"ה צר צורה ויש בה רוח חיים". ווי אז מיר זאלן זאגן אויף איינעם וואס האט באשאפן א זאך, אז ער האט געמאכט א בילד פון דער זאך, וואלט עס זיכער געווען אַ הקטנה. און כלפי מעלה איז דאך נישט שייך קיין הקטנות. איז וואס איז דאס ווען מען זאגט אויפן ג. האבן מיר מקבל געווען אז דאס איז אַ מדה ממדותיו ית' וואס רופט זיך "צייר", וואס אין די מדה ליגט דער סוד פון אלע miniatures (זעיר אנפין) אין דער וועלט. די גאנצע בריאה, די כלליות פון תורה מיט מצוות, גייט אלץ אין דעם סוד פון miniatures. ביים משכן געפינען מיר דאס להדיא מפורש בדברי חכמים. אין "עצי שטים עומדים" וכו' געפינט זיך השראת השכינה. שטייט אויך דעם אין חז"ל "אתה בסממניך, ואני בכבודי". "עצי שטים עומדים" קען זיין just a miniature פון "שרפים עומדים". הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך. וכשהוא רוצה הוא מדבר מתוך בדי הארון. איז נישט דער טייטש אז דאס וואס איז צווישן בדי הארון איז עפעס אנדערש ווי דאס וואס איז בשמים ובשמי שמים; ס'איז ממש די זעלבע, נאר אין miniature.

ד. די ערשטע צוויי miniatures וואס מיר געפינען אין חומש בהדיא: א מענטש "בצלם אלקים" – פרייטאג, וואס דער גאנצער ווארט "בצלם" נעמט זיך פון "צל". וואס צל איז דאך מער נישט ווי א ציור, נישט דער גוף הדבר. מיר רופן טאקע א סך מאל א מענטש א "עולם קטן". דער טייטש פון "קטן" אין דעם זאך איז miniature. דער צווייטער miniature פון חומש, איז שבת, וואס יעדער שבת איז "מעין עוה"ב". מזמור שיר ליום השבת – ליום שכולו שבת. דאס איז אינגאנצן דער סוד פון miniature דער גאנצער היכי-תמצוי אז ס'איז דא א מעגליכקייט צו באשאפן א מעין פון עוה"ב, איז שוין אן אפגענער סוד דורך "אין צייר כאלקינ". ווייל דאס איז דער מהות פון א ציור. עס געפינט זיך דארטן דער גאנצער גוף-הדבר, נאר בזעיר-אנפין. (פרייטאג און שבת, די צוויי miniatures וואס די גאנצע בריאה דרייט זיך ארום זיי).

2. ונקדש בכבודי: עונש הצדיקים מורה על נפרדות הקב"ה וקדושת המקדש

ספר תפארת ישראל פרק יח

האדם אשר הוא בעל חומר והוא גשמי, צריך לברר לו הדבר כפי מה שהוא אדם גשמי, כדי שיקנה הידיעה כפי אשר ראוי לאדם. ולכך כדי שידעו הכל מציאות השם יתברך, עשה הקדוש ברוך הוא כל הנסים והנפלאות והמופתים במצרים, כמו שמבואר מן הכתוב, כדי שיוודע הדבר בראות העין הגשמי, אשר זהו ראוי לאדם אשר הוא גשמי. וכדכתיב [ר' שמות ז, ג] "ואני אקשה את לב פרעה וגוי למען רבות מופתי". וכן קדושת המשכן למען שידעו הכל קדושתו, אמר (שמות כט, מג) "ונקדש בכבודי", ואמרו ז"ל (זבחים קטו ב) אל תקרי "בכבודי", אלא 'במכובדי', אלו נדב ואביהו, שיעשו חטא ויתקדש הבית על ידם. ולא היה של[הם] הבית, שהוא יתברך

¹ And the hooks (נחושת) in the loops (תכלת) looked like the stars in the sky.

מהר"ל על התורה

עש"ק פ' שמיני, תשפ"ד

השוכן בבית הזה נבדל מכל הנמצאים, וזהו קדושת הבית. וזה נראה, כי אף לצדיקים אינו מתאחד עמהם, ואין לו צירוף עמהם, וזהו קדושתו. שאם היה מצורף לנמצאים, אין ספק שיהיה צירוף אל אוהביו מכובדיו. ואם היה מצורף אליהם, לא היה עושה דין בהם. כי הדין אשר עושה בצדיק מורה זה כי הוא יתברך נבדל לגמרי אף מאוהביו. וכן כאשר נתן השם יתברך התורה על ידי משה, עוד היה בלב האדם הגשמי ספק בתורה מן השמים. ולפיכך על ידי קרח ועדתו נתלבן ונצרף תורה מן השמים, שידעו הכל דבר זה בבירור גמור.

3. וידום אהרן: שכר הדיבור למעשה שתיקה

פרשת שמיני (י: א) – (ב) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְקֹוֹק וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי יְקֹוֹק: (ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹוֹק לֵאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדָּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֵּד וַיְדוּם אֱהֲרֹן:

וידם אהרן - קבל שכר על שתיקתו. ומה שכר קבל, שנתייחד עמו הדיבור, שנאמרה לו לזכו פרשת שמיני יין:

גור אריה (שם, אות ג')

וקבל שכר על שתיקתו. דאם לא כן, "וידום אהרן" למה לי, כי אחר שלא כתב שדיבר אהרן - בודאי שתק, ולמה צריך לומר "וידום אהרן", אלא לכך נכתב שקבל שכר על שתיקתו, שנתייחד עמו הדבור, מדה כנגד מדה, הוא שתק מן הדבור ונתייחד עמו הדבור. ומה שהפך רש"י הפירוש, היינו כדי לפרש לך משום כך "וידום אהרן" - כאשר שמע שבניו יראי שמים. וכן יש בפירוש במדרש רבות (ויק"ר יב, ב). אבל לא בשביל זה שאמר "בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד", שזה אין טעם לדמימה, רק מה שאמר משה שהם גדולים וחשובים ממני וממך, ואם כן צדיקים הם, לכך שתק:

דרך חיים על אבות פרק ג משנה ב

ואמר אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה הקדוש ברוך הוא קובע לו שכר, ואף כי הכתוב הזה אינו מדבר במי שהוא עוסק בתורה רק מדבר במי שהוא מקבל עליו עול מלכות שמים... ופירוש הכתוב כי טוב לגבר אשר מקבל עליו עול הקדוש ברוך הוא והוא יושב בדד וידום כי נטל עליו, כלומר שנוטל ומקבל עליו גזירת הש"י ואין לך יותר שמקבל עליו גזירת הש"י כמו מי שיושב ועוסק בתורה כי התורה היא גזירת הש"י על האדם לעסוק בתורה ולהיות עמל בה, וזה שהוא יושב ועוסק בתורה הרי הוא מקבל עליו גזירת הש"י אשר גזר על האדם...

ואמר שהקב"ה קובע לו שכר כי נרמז זה בכתוב בזה שאמר שהוא מקבל עליו גזירת השם באהבה, ובודאי כל מי שמקבל גזירת הש"י הוא ראוי לתשלומין, כי מקבל עליו העול וכל עול הוא עיקר העבודה... כאשר יושב יחידי ומקבל עליו גזירת הש"י וזהו העול וזהו קביעת השכר. וכן תמצא אצל אהרן שכתוב (ויקרא י') וידום אהרן שקבל מדת הש"י בדמימה. ומיד קבל שכר כמו שדרשו (תו"כ שמיני)... לפי שהושוו בדמימה שקבלו גזירת המקום באהבה כמו שפירש רש"י ג"כ ממדרש חכמים הרי קבלת הגזירה, הוא ראוי לקבל שכר יותר. ולפיכך אמר שאחד שיושב ועוסק בתורה קובע לו שכר, ודבר זה מפני שיושב יחידי ועוסק בתורה וזהו קבלת גזירתו אשר גזר עליו וזה ראוי לשכר דוקא...

נתיבות עולם נתיב השתיקה פרק א

... כי מי שהוא מונע הדבור שלו מורה שהוא יודע דעת ולכן מונע הדבור... כי כאשר מרבה דברים העיקר אצלו נפש המדברת אשר נפש המדברת יש לו חבור וצירוף אל החומר ואינו נבדל לגמרי, ולכך מרבה דברים יותר מדאי כי אין שכל שלו נבדל מן החמרי. אבל כאשר מונע הדבור שאז מורה כי השכל שלו אינו מוטבע בחומר רק נבדל ממנו, ולפיכך אינו מדבר הרבה כי השכל הנבדל אצלו עיקר...